

Position paper Voltooid leven

Visie Humanistisch Verbond

Het vorige kabinet heeft de discussie rond een waardig levenseinde stopgezet. Wij hopen dat het huidige kabinet zich sterk zal maken voor legale stervenshulp aan mensen die hun leven voltooid achten en het daarom willen beëindigen. Op dit moment is het moeilijk om in gevallen van voltooid leven, legaal stervenshulp te verlenen of ontvangen. Het Humanistisch Verbond wil de doodswens van ouderen bespreekbaar maken, en ziet graag dat er voor hen meer mogelijkheden komen om legale stervenshulp te krijgen indien zij hun leven voltooid achten.

Hierbij gelden de volgende overwegingen:

- het belang van zelfbeschikking bij het levenseinde;
- de erkenning van existentieel lijden bij een voltooid leven;
- de behoefte zorgzaam en liefdevol om te gaan met mensen die niet verder willen leven;
- het voorkómen van onwaardig sterven door goede stervenshulp;
- het belang van begeleiding en ondersteuning bij de ervaring van voltooid leven.

Voltooid leven

Bij voltooid leven gaat het om oude mensen die zichzelf 'overleven'. Medische en technologische mogelijkheden hebben onze levensduur verlengd. Dat ervaren veel mensen als heel positief, maar voor sommigen duurt het leven te lang. Ouderen die niet meer in staat zijn te leven op een manier die ze waardevol en waardig achten voelen zich soms vergeten door de dood. Alles van waarde ligt achter hen. Ze zien op tegen elke nieuwe dag en zijn niet meer in staat betekenis te geven aan hun leven. Ze zijn niet langer in staat voor hen zinvolle activiteiten te ondernemen, vrienden en familieleden vallen weg of ze zijn ongewenst afhankelijk van zorg. Zo verder leven doet voor hun gevoel afbreuk aan de waarde ervan. Een deel van deze mensen vraagt hulp om op waardige en humane wijze te mogen sterven.

Wij vinden dat niemand de plicht heeft tot leven. Mensen mogen zelf hun leven inrichten, en moeten ook zelf kunnen bepalen hoe en wanneer ze willen sterven als het leven hun teveel wordt. Juist mensen die heel bewust hebben geleefd willen zelf kunnen bepalen wanneer het voltooid is. Wij vragen daarvoor respect als aan de afweging geen behandelbare psychische ziekte ten grondslag ligt, noch een in principe oplosbaar gebrek aan aandacht en zorg.

Voorwaarden voor hulp

Mensen die lijden aan het leven en hun leven voltooid achten, kunnen nauwelijks legale hulp krijgen bij hun stervenswens en het is niet eenvoudig zelf dodelijke middelen te vergaren. Het HV vindt dat hier verandering in moet komen. Ouderen die klaar zijn met leven en zoeken naar stervenshulp, moeten daartoe de mogelijkheid krijgen. Ook in gevallen van voltooid leven, dient hulp bij zelfdoding mogelijk te zijn, mits voldaan is aan duidelijke zorgvuldigheidseisen.

Deze vereisten zijn:

- dat de beslissing vrijwillig is;
- dat de oudere wilsbekwaam is;
- dat de vraag naar stervenshulp consistent en het verzoek daarom weloverwogen, authentiek en onomkeerbaar is;
- dat de oudere vooralsnog 70 jaar of ouder is.

Het gaat bij de leeftijdsgrens niet om een wet van Meden en Perzen maar om een begrenzing van de aard van de problematiek. Het gaat om de persoonlijke overtuiging dat

alles wat waarde heeft geweest is en er niets in het verschiet ligt dat verder leven zinvol kan maken.

Hulproutes

Omdat we deze steeds groter wordende groep ouderen niet in de kou willen laten staan met hun verlangen te sterven is een hulpverlenersaanbod belangrijk. Hierdoor krijgen ouderen de ruimte om hun doodswens te bespreken en kunnen ze hiervoor legaal medicatie krijgen. Op dit moment is de vraag hoe het aanbod van hulpverlening er precies uit moet zien onderwerp van debat en onderzoek. Het HV is er voorstander van verkenning en ontwikkeling van meerdere routes die aansluiten bij dat wat mensen zelf willen:

- de artsen (medische) route voor wie wil sterven onder begeleiding van de (eigen) huisarts;
- de (stervens)hulpverleningsroute voor wie hulp wil, maar niet (per se) van een arts;
- de autonome route voor wie zelf wil beschikken in besluit en uitvoering van de stervenswens, maar op mogelijk op enig moment wel begeleiding wil.

Artsenroute

Tot nog toe voelden artsen geen ruimte om hulp bij zelfdoding te verlenen vanwege voltooid leven. Sinds het Brongersma arrest (2002) bestond de overtuiging dat dit wettelijk niet was toegestaan. Inmiddels stelt de artsenorganisatie KNMG zich op het standpunt dat artsen wel hulp mogen verlenen mits er een medische grond is. Het gaat dan niet om een levensbedreigende ziekte maar om een combinatie van verlies van levenslust en ouderdomskwalen. Als artsen hierin meegaan biedt dat soelaas voor al die ouderen die klaar zijn met leven en ook lijden aan fysieke ongemakken..

Als de beroepsgroep van artsen zich beperkt tot stervenshulp bij medisch classificeerbare ziekten, dan mag dit geen reden zijn om existentieel lijden uit te sluiten. Existentieel lijden verdwijnt niet omdat het geen medische aandoening is. Mist de medische grond dan stellen wij voor dat artsen gaan samenwerken met humanistisch geestelijk verzorgers of stervensconsulenten, die vanuit hun expertise het verzoek om hulp beter kunnen beoordelen en de arts kunnen adviseren.

De hulpverlenersroute

Deze route, uitgewerkt in een wetsvoorstel door Stichting Uit Vrije Wil, wil de weg wettelijk vrijmaken voor niet-medische hulpverleners om verzoeken om levensbeëindigende hulp te beoordelen en in te willigen. Het gaat om speciaal daartoe opgeleide stervensconsulenten met een achtergrond in existentiële problematiek, die bevoegd worden om een beslissing te nemen over het verzoek. Een arts schrijft vervolgens het recept uit voor de dodelijke middelen.

In beide routes is een arts nodig om middelen voor te schrijven, maar de verantwoordelijkheid voor het toekennen van hulp bij puur existentieel ingegeven verzoeken ligt geheel bij de stervensconsulent (UVW voorstel) of wordt door consulent en arts gedeeld (HV advies aan de KNMG). Bij een verzoek mét medische grond kan de arts alleen besluiten, maar ook samenwerken met een stervensconsulent.

Autonome route

Het betrekken van stervensconsulenten bij verzoeken om hulp bij zelfdoding heeft wat ons betreft in alle gevallen de voorkeur om degene die wil sterven en diens omgeving te begeleiden. Ook voor degene die de autonome route volgt, zelf besluit, middelen vergaart en zijn levensbeëindiging wil uitvoeren kan het prettig zijn daarover gesprekken te voeren met een hulpverlener. Voor mensen die deze weg bewandelen om uit het leven te stappen bepleiten wij ook dat middelen beter en legaal beschikbaar komen.

De hulpverleners moeten gekwalificeerd zijn en een apart certificaat hebben om stervenshulp te verlenen (denk aan geestelijk raadsliden, psychologen, ethici en filosofen, opgeleide vrijwilligers). Betrokkenheid van een arts heeft de voorkeur omdat waardig sterven soms medische kennis vereist.

Doordenken

Het Humanistisch Verbond vindt dat in een beschaafd land degene die het eigen leven wil beëindigen niet moet zijn overgeleverd aan mensenwaardige methoden van zelfdoding en het einde niet in eenzaamheid hoeft te voltrekken. Het gaat erom dat wij het 'voltooid leven' doordenken. Omdat het een legitiem probleem is waar een deel van de bevolking mee worstelt moet daar een passend antwoord op gevonden worden.

zelf denken samen leven